

Beleidsadvies voor gemeenten over implementatie GO! methode t.b.v. een Gezonde Omgeving

GGD Flevoland, september 2025

Flevolandse context

De provincie Flevoland bestaat uit zes gemeenten, te weten Almere, Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde. Het is de jongste en qua inwoneraantal, snelst groeiende provincie van Nederland. Alle zes gemeenten verschillen sterk van elkaar wat betreft aantal inwoners, demografische opbouw en culturele achtergrond. Er zijn ook op provinciaal niveau opgaven op het gebied van gezondheid, sociale samenhang en duurzame gebiedsontwikkeling. In het regioplan Zorgzaam Flevoland is een gezonde leefomgeving benoemd als één van de bepalende fundamenteën voor de transformatieopgaven om een zorgzame samenleving in een gezond Flevoland te bereiken. De landelijke preventiestrategie gaat uit van 7 'leefomgevingen' waarin gezond leven makkelijker moet worden door gezonde keuzes aantrekkelijker, eenvoudiger en logischer te maken.

Integraal en samen met inwoners werken aan gezonde leefomgeving

In het licht van de Omgevingswet en de (her)inrichting van de ruimte worden enerzijds integraal werken (het verbinden van beleidsthema's, health in all policies) en anderzijds betrokkenheid van bewoners steeds belangrijker. Ook gemeenten werken aan het vormgeven van de verschillende participatievormen om de rol van inwoners met een passende afspiegeling te realiseren. Hoe kan samen met inwoners een duurzame verbinding bereikt worden tussen strategisch beleid (abstract) en lokale uitvoering (concreet) om de gezonde leefomgeving sociaal en fysiek te verbeteren? Daar zijn verschillende manieren voor (zie bijvoorbeeld [Gezonde Leefomgeving | RIVM](#)). Eén daarvan is de wetenschappelijk onderbouwde en in de praktijk beproefde GO! (Gezonde Omgeving) methode. Op basis van ervaringen van elders en een eerste toepassing door de gemeente Almere*, biedt dit document een overzicht van de kern van de GO! methode en een advies over wanneer deze toepasbaar is en onder welke voorwaarden.

GO! methode / werkwijze

De GO! methode is een cyclische methodische aanpak gebaseerd op co-creatieve samenwerking met inwoners om lokaal de sociale en fysiek leefomgeving op een samenhangende wijze gezonder te maken. Voor de toepassing van deze methode is een werkboek beschikbaar (zie [Gezonde Leefomgeving | RIVM](#) en kies: GO! werkboek). Centraal binnen de GO! methode staan:

- Een integrale aanpak: domein-overstijgend samenwerken en gericht op zowel gezondheidsbevordering, als gezondheidsbescherming en gezondheidsondersteuning.
- Bottom-up en met een belangrijke rol voor duurzame (co-creatieve) inwonersparticipatie: zowel *meepraten* (gezamenlijke probleemanalyse: raadplegen, adviseren; in stap 3) als *meebeslissen* (over prioritering problemen en welke van de hierbij passende mogelijke maatregelen; in stap 3 en 5) en waar passend ook rol in de implementatie van gekozen maatregelen en evaluatie daarvan (*meedoen*).
- Cyclisch werken met meerdere jaren perspectief, stap-voor-stap, iteratief en op basis van monitoring en evaluatie.

De GO! methode maakt ook gebruik van een landelijke toolbox (voorheen GO! Maatregelenmenu) <https://www.gezondeleefomgeving.nl/gezondontwerp/toolbox> met een toenemend aantal praktijkvoorbeelden van maatregelen voor een gezondere leefomgeving.

Kies bewust voor de GO! methode

- Maak een afweging of co-creatie beoogd wordt en **de GO! methode** passend is (zie ook randvoorwaarden). Het leent zich bijvoorbeeld vooral voor situaties waar in elk geval óók de sociale leefomgeving aandacht vraagt (bv. versterken sociale samenhang).
- Beschouw de GO! methode als een instrument dat kan helpen bij het samen doorlopen van domein-overstijgend en integraal samenwerken in een wijk en met wijkbewoners aan een sociaal en fysiek gezondere leefomgeving, waarbij gezamenlijk toegewerkt wordt naar **co-creatieve** probleemanalyse en daarbij passende samenhangende maatregelen.
- De **landelijke GO! toolbox** met praktijkvoorbeelden van maatregelen om de gezonde leefomgeving te verbeteren kan als inspiratiebron gebruikt worden, ook als voor een andere werkwijze of participatievorm gekozen wordt (zie bijvoorbeeld handreiking bewonersparticipatie bij de inrichting van een gezonde leefomgeving: [Handreiking Bewonersparticipatie bij de inrichting van een gezonde leefomgeving | RIVM](#)).

Randvoorwaarden

- **Meerjarige budgettering** voor toepassing van de GO! methode op basis van een cyclisch (dynamisch) plan in plaats van een meerjarenplan. Er moet bereidheid zijn om ook andere uitkomsten dan in de 'hardware' (namelijk bijdragen in de 'software' en 'orgware', zoals versteviging van de sociale samenhang, het bouwen en onderhouden van formele en informele relaties) te waarderen als resultaten.
- **Geen haast** (als vuistregel: het doorlopen van een cyclus vraagt doorgaans 12-18 maanden, afhankelijk van de startsituatie en gekozen maatregelen): er moet rek kunnen zitten in de benodigde tijd voor een goede voorbereiding, alvorens men kan starten en in de uitvoering van de stappen. De timing van de start vraagt momentum en rekening houden met inpassing in lopende beleidsmatige trajecten en lokale programma's en initiatieven. Het tot stand brengen van een voor co-creatie geschikte groep inwoners en lokale professionals van organisaties die met inwoners in contact staan (bv. eerstelijnszorg, ondernemers, geloofsgemeenschap) met passende afspiegeling vraagt tijd en aandacht. Als hier geen rek in kan zitten, dreigt geforceerd doorgaan en verlies van de meerwaarde van de GO! methode. Overweeg dan een andere aanpak.
- **Een goede voorbereiding ('Stap 0') is van essentieel belang voor het succesvol doorlopen van een (eerste) GO! cyclus** (= stap 1 t/m 6 van GO! werkboek). Een goede start vraagt het nodige voorwerk. Afhankelijk van de situatie in de wijk, de ervaring met GO! en co-creatie, is het verstandig om ruimte te geven aan een groeimodel en daarop gaandeweg monitoren in te bouwen zodat lessen in deze of een volgende ronde meegenomen worden. Denk hierbij onder andere aan:
 - het kundig inrichten van projectleiderschap (in één of meerdere personen, intern en/of met GGD of andere partijen): het vraagt om ['grenswerkers' die kunnen samenwerken in een netwerk](#) én om goede positionering van deze functie qua ruimte, mandaat, budget en waardering. Weeg mee dat gemeente een belanghebbende partij is in de netwerksamenwerking. Zie bijvoorbeeld: [GO! methode Profiel en positionering projectleider | RIVM](#)
 - bestuurlijk en ambtelijk draagvlak voor én financiering voor deze vernieuwende integrale werkwijze en begrip en steun ervoor dat dit een lange adem vraagt en van ambtenaren afdeling-overstijgende afstemming en samenwerken en een andere benadering van wijkgericht werken (actieve betrokkenheid van betreffende ambtenaren met bewoners in de wijk in het proces); let hierbij ook op continuïteit in ambtenaren richting de wijkbewoners (langer commitment, bekend gezicht);
 - het 'paraat' hebben van een domeinoverstijgend team met betrokken collega's binnen de gemeente (van zowel fysiek/ruimtelijk als sociaal domein) én professionals uit de wijk (wijkwerkers, sleutelpersonen), waarbij zij eerst een gedeeld begrip ontwikkelen van de brede betekenis van 'gezonde leefomgeving' en van wat co-creatie volgens de GO! methode behelst .
 - de benodigde kennis en ervaring binnen het team: a) op methode (GO! methode en specifiek co-creatie begeleiding, stap 3 en 5), b) op inhoud gezonde leefomgeving (bevorderen, beschermen, ondersteunen; stap 1, 2, 4), en c) op analyse en duiding van data (stap 2), monitoring en evaluatie (stap 6) zijn expliciet belegd binnen de gemeente, bij de GGD of andere partijen. Nb. *Het betrekken van*

de GGD Flevoland (bijv. adviseur Gezond Leven met expertise op Gezonde Leefomgeving en/of onderzoeker Kennis en Advies) in de gemeentelijke toepassing van GO! Methode draagt bij aan opbouwen en borgen van ervaring met deze methode en expertise die breed in Flevoland ingezet kan worden. Let wel: dit valt niet onder de basistaken van de GGD en vraagt aanvullende financiering vanuit de gemeente (of anders).

Daarnaast kan meegewogen worden bij de keuze of en hoe de GO! methode toe te passen:

- De GO! methode (werkboek) is wetenschappelijk onderbouwd; de GO! [toolbox](#) bevat praktijkvoorbeelden van maatregelen om de leefomgeving sociaal en fysiek te verbeteren.
- Vooraf nagaan lokale haalbaarheid: Is een logische samenwerking met lokaal lopende programma's en initiatieven op dit moment mogelijk? Zijn er geen tegenstrijdige belangen? Zijn er al sleutelpersonen in beeld en steunen zij deze aanpak of zijn zij bereid om mee te doen op een bepaalde manier in de co-creatie? Wat is een geschikt moment (momentum)?
- Denk in en accepteer een groeimodel: met het cyclisch toepassen van de GO! stappen, kan uitgroeien tot een duurzame co-creatieve samenwerking met inwoners en kan de 'opbrengst' uitgroeien tot een steeds groter pakket aan integraal samenhangende maatregelen(s) (hardware, software en/of orgware).
- Het werkboek hanteert een stap-voor-stap beschrijving van de methodische aanpak. Het kan ook zijn dat de keuze om wel of niet te kiezen voor de GO! methode afhangt van de inzichten uit stap 1 (provinciale en gemeentelijke context in kaart) en stap 2 (wijk/buurt/dorpsprofiel). Wees er alert op dat monitoring en evaluatie bij stap 6 staat (achteraf evalueren), maar dat eerder starten van procesmonitoring van de cocreatie nuttig kan zijn om gaandeweg bij te kunnen sturen en om een passende monitoring op resultaat (van de implementatie van maatregelen uit stap 5) vorm en inhoud te geven.

**Dit beleidsadvies is opgesteld als onderdeel van het ZonMw-project 'GO! Almere' (juni 2024-2025), een samenwerking van gemeente Almere, hogeschool Windesheim, GGD Flevoland, RIVM en GO Visie. In het kader van dat project namen ook afgevaardigden van andere gemeenten uit Flevoland en de provincie Flevoland deel aan leerbijkomsten en GO! Methode trainingen.*